

GRAĐA ZA ISTORIJU BARSKE NADBISKUPIJE (1887–1909)

Because of the importance of the Archbishopric of Bar as the supreme religious institution of the Montenegrin Catholics, Prince Nikola was trying to restore its autonomy and return its seat back to Bar. The status of Catholics was regulated by the conclusion of a concordat-agreement between Vatican and Montenegro in 1886 when Šimun Milinović entered office as the Archbishop of Bar. Milinović performed this duty until his death in 1910. We have prepared 57 documents which are related to the life of the Archbishopric of Bar from 1886 to 1910, its position and activity in the independent Montenegrin state, and testify about the time when Šimun Milinović was the Archbishop of Bar.

1

NADBISKUP ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU,
MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA
KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 08/20. 09. 1887. godine

Br. 211.

Vaša Preuzvišenosti!

Po osobitoi želji Nj. Visočanstva odbio sam ovogodišnju ponudu što ju je austrinska Vlada od više godina kao pripomoć na uzdržanje župnika ove Prabiskupije pružila.

Da bi im se u koliko god nadoknadilo, molim Vašu Preuzvišenost, neka bi kod Nj. Visočanstva izhodilo, da mi se kolika god svotica pošlje da ju među potrebitije župnika porazdijelim.

Marko sin Antuna Astića iz Bara, mladić od 14 godina dosta sposoban, rado bi pošao u Dalmaciju u Sinj da onomu rodoljubnomu franovačkomu zavodu dovrši nauke i postane svećenikom na službu ove Prabiskupije. Bio bih vrlo zahvalan kada bi mu se preko mene makar kakvo štipendije opredijelilo.

Spomenuo sam ustmljeno Vašoj Preuzvišenosti, kako je Nj. Visočanstvo obećalo Niku Debeljku iz Bara štipendiju da uči pomorstvo kada bude mjesto upraznjeno, te se je isti Debeljak i pismeno za istu stvar obratio.

Prispivajući već otvorenje škola, želi siromah znati je li ali ne uslišena mu molba.

Sa najvećom častju ostajem,

Vaše Preuzvišenosti
naihodaniji
Šimun Milinović Prabiskup

Bar, dne 20/8/septembra 1887.

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Upravitelju Knj. Cr. Ministarstva,
Cetinje.

DACG, MPCP, f. 8, br. 156.

2

JOSIF KOLOVIĆ – MINISTARSTVU PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Perast, 10. 09. 1887. godine

Visoko Slavnome
Knj. Cr. Ministarstvu Prosvjete
i Crkvenih Djela
na Cetinje.

Priznajem, ja niže potpisati da sam primijo od Visoko-Slavnog
Ministarstva Prosvjete i Crkv. Djela fijorina 100 (stotinu) u zlatu
kao platu za prvu polovinu 1887. godine, u slijed čega
Milostivome Gospodaru Viteškome Knjazu Nikoli I i Slavnome
Knj. Cr. Ministarstvu Prosvjete i Crkv. Djela častim se izručiti
najtopliju blagodarnost.

Perast 10. septembra 1887

Josif Kolović

Komernik Njeg. Svetosti

Lava XIII

DACG, MPCP, f. 8, br. 154.

3

NADBISKUP ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU,
MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA
KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 20. 10./ 01./11. 1887. godine

Br. 236.

Vaša Preuzvišenosti!

Neki profesor Sidi Olim iz talianske Modene, poslao mi knjižicu Del Cincombato pa la S.Sebe eg il Montenegro sa kratkim pisanijem, moleći me da bi u znak visokoga poštovanja prikazao Nj. V. Knjazu Gospodaru, želeći istodobno od mene primiti radosnu vijest da je Gospodar primiti blagoizvolio i nudjajući mi konak u slučaju moga kroz Modenu prolazka. Uklapam pismo i šaljem knjižicu Vašoj Preuzvišenosti da bi te obadvoje Gospodaru podastrijeti blagoizvoljeli.

Ljetom uhvatim ljepše vrijeme i tiho more, mislim putovati put Italije i Rima, ostavljajući mjesto svoje O. Volanelćimi. No prije polazka usuđivam se istaknuti jednu misao Vašoj Preuzvišenosti da ju, ako Vam se vidila bude shodno za dobar ugled države, Gospodaru priobćite.

Svi vladari surapejski šalju S. Otcu, prigodom njegova ovogodišnjega Jubilea svećeničke pedesetogodišnjice, spadajući na 31. Decembra, kojekakvih darova ili drukčijih načina čestitanja. Vlada crnogorska, i naš Gospodar, u najboljem su odnošaju sa Sv. Stolicom; stoga, čini mi se, da bi sa svakoga pogleda dobro bilo, kada bi Gospodar čestitao Sv. Otcu vlastitim Autografom i meni ga predao da ga izručim, tim bi me svečano Sv. Otac primio, i tim bi naša država Crna Gora, po momu mišljenju, dosta većega ugleda postigla. Molim Vašu Preuzvišenost, da bi me

brzobjavno oznanilo hoću li ili ne očekivati spomenuti Autograf, neka bi znao udesiti putovanje.

Sa najvećim poštovanjem ostajem,

Bar. dne 1. novembra /20 oktobra/1887.

Njegova Preuzvišenost

Gosp. Jovan Pavlović

Uprav. Knj.cr. minis. Prosvjete itd.

Cetinje

DACG, MPCP, f. 8, br. 193.

Vaše Preuzvišenosti

Najodaniji

Šimun Milinović

Prabiskup

4

NADBISKUP ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU,
MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA
KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 26.10./07. 11. 1887. godine

Br. 244.

Vaša Preuzvišenosti!

Rimokatolička crkva oslanjajući se osobito na one riječi Gospodnje u evanđelju s. Matija (16:9): „Što Bog sluči, čovjek nerazluči”, pridržava se uvijek načela, da svetotajstvo braka, zakonito skopljeno, obostrano privoljeno i djelom izvršeno, ostaje za života nerazlučivo, kao što se latinski kaže: Matrimonium bgitimum, ratum et consummatumest inbissalible.

Pridržavajući se ovoga načela često je dohodila u sukob sa mnogim vladarima i državama, pa je i cijela kraljevstva izgubila, ali od toga načela nikad odstupila nije. Između mnogih primjera dosta je spomenuti: francuskoga Filipa I i II, onda

engleskoga Enrika VIII; koji je sa kraljevstvom cijelim odstupio od katoličanstva, jer bomu Papa nedozvoljava vjenčati Anu Bolenu dok je živjela zakonita mu žena Katarina. Tako u najnovijih vremena, Papa Pijo VII, čamio je dugo u tamnic jer Napoleonu I i njegovu bratu Jerolimu nehtjede dopustiti nezakoniti brak.

Istina i katoličanska crkva u 15 slavnih slučajeva uništava bračni vez i dopušta sa drugim da se može sklopiti, ali u svih slučajeva treba da je izvašnji bio nezakonit ili neizvršen Meditimum aut nom concummatum. Dopušta također da zbog kojekakvih uzroka, napose živu, kao zbog nevjerstva bračnoga, ali nedopušta u tih slučajevih sklapanje braka sa drugim.

Evo ovijeh načela moram se i ja pridržavati, pak sam se po njima i ravnao kada smo duhovnim pastirstvom Koče i Zatrebče pohađao, gdje sam ih našao da su u duhovno prokletstvo upali, od koga mi jih trebalo liječiti. Izvješćujući me župnici koji pridržaju kod sebe nezakonite imajući još živuće zakonite žene, i kako još i drugi misle isto učiniti, prizvao sam neke, a druge su prizvali župnici na ime moje, nastojeći da im savjest uredim, nu sve je bilo zaludno.

Poznajem ja vrlo dobro kako je ta sada stvar teška i mučna rastaviti se sa ženom s kojom se osobito imade djece, te me take nevolje do suza dovode, ali što ću kada me dužnost i savjest na odlučne korake zovu. Koliko je do mene ne mogu dakle dopustiti da ostaju dulje u prokletstvu. Poznajući opet kako je to divlji svijet, ako se nebude odlučno postupalo da će biti sve uzaludno, te bi zbilja još i drugi jih nasliedovali, pak bi bila rana ne samo duhovna već i društvena i državna. Stoga sam se utekao slavnomu Okr. Sudu u Podgorici, komu, kao i Vašoj Preuzvišenosti, mnogo sam zahvalan na tolikoj u tom pogledu susretljivosti. Takvim postupanjem slavno će se zapriečiti slični nesretni pojavi. De jure dešavaće se sve što sam učinio i što bi se još učiniti moglo.

Rastavljenici dohodili su k meni, htijući svakako da im dopuštam živjeti i na dalje u nezakonitom braku. Nemogući ja to dopustiti htjedoše mi imponirati, da će preći na pravoslavlje. Ja im odgovorio: da je to njihov posao, neka prelazu slobodno. Dojde k meni po drugi put Hauk Van iz Zatrebča da bi mu dopuštao neka dođe kadikada rastavljena žena pregledati djecu. Ja sam to dozvolio, naređujući slobodno ondašnjemu župniku, neka dolazi sa kakvom ženom od njegova pouzdanja.

Također predjučer bila je kod mene Mak-Miraš iz Koča, ukazujući da se dobrovoljno rastaje od Uz-Gera, pridržavajući kod sebe dvoje nejake djece, samo neka joj Uz-Geri pruža kakvu pripomoć za uzdržanje djece. Obecao sam da ću narediti župniku, neka joj i od moje strane pruža mjesečno kakvu pripomoć, te da ću se kod dotične vlasti zauzeti za istu. Molim, dakle, Preuzvišenost Vašu, da bi OK. Sudu Podgoričkome naredilo, neka uznastoji da Uz-Geri naprema svome stanju daje pripomoć Mak-Maraši za uzdržanje njegove djece.

Što se tiče Prel-Doke i Lek-Maraša koji istu uništenje braka sa pobjeglim ili poturčenim ženami, Vaša Preuzvišenost iz prije navedenih razloga dobro je upoznati mogla, da dok su iste žive, nikako i pod nijedan uvjet dopuštati nemogu uništenje bračnoga veza, budući bio zakonito sklopljen i izvršen.

Još i Gek-Nika iz Zatrebča žive također u nezakonitomu braku, budući njegova prava žena ušlovana bila pobjegnuti od njega. Ona se zove Prena Lilašen, nahodi se u Skadru. Ova uvijek želi povratiti se svomu čovjeku, naravno ako potjera nezakonitu ženu. Prabiskup skadarski, često mi je napominjao da bi se za istu nevoljnicu zauzeo, te je ondašnji župnik po momu nalogu dole uzalud se zauzimao.

Molim Vašu Preuzvišenost, neka bi uznastojala da Gek-Nika preuzme svoju zakonitu ženu. Ovako bi se svijeh, u koliko je moguće stvar poravnala.

Vaša Preuzvišenost iz svega upoznati mogla je, da sam ja, u koliko mi je dužnost i duševnost nalagala, sasvijem blago prema nevoljnikom postupao i u čemu sam mogao istim popuštao, imajući pred očima i njihovo i državno dobro.

Sa ovijem ostaje potpuno odgovoreno na prečas: Pismo od 22. oktobra Br. 362 Vaše Preuzvišenosti, kojoj sa dubokom častju ostajem

Bar. dne 7. novembra/26. oktobra/1887.

Njegovoj Preuzvišenosti

Gosp: Jovanu Pavloviću

Upravitelju Kr.cr. Ministarstva Prosvjete

Cetinje

Vaše Preuzvišenosti

Milinović Prabiskup

DACG, MPCP, f. 8, br. 202.

5

NADBISKUP ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU,
MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA
KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 06. 11. 1887. godine

BRZOJAV

Br.249.

Njegovoj Preuzvišenosti Jovanu Pavloviću Upravitelju
Ministarskom, Cetinje

Pozvan sam u Rim da sudjelujem na 4. decembra posvećenju
nove veličanstvene crkve Svetoga Antuna. Mislio sam danas sa
ličnim vremenom poći, pošao bi u došasti četvrtak, da
uzmognem prispjeti. Ako je odlučeno poslati po meni i autograf
mogao bi prispjeti ođe sa postom u ponedjeljnik, ali u petak u
Kotor na sunbećića da mi ga izruči.

S. Milinović

DACG, MPCP, f. 8, br. 220.

6

NADBISKUP ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU,
MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA
KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 10. 11. 1887. godine

Broj. 255.

Njegovoj Preuzvišenosti G. Jovanu Pavloviću, Uprav. Min. Cet.

Molim da uoblastite ovđe Kapetan Ivu Jokića neka mi posluži od državnih novaca, napoleona 60 što mi za putovanje služe. Koji biti ćemu odopraćeni kada prispije obična moja plata.

Milinović

DACG, MPCP, f. 8, br. 225.

7

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Rim, 07. 01. 1887. godine

Vaša Preuzvišenosti!

Crkve sam izvijestio Nj. Visočanstvo Gospodara kako sam odlično od S. Otca primljen bio, te me pri saslušanju cijeli sat zadržao. Pri odlasku mome iz Rima, dati će mi odgovor na Gospodarev autograf. Ovi je objelodanjen, ali nije moj prigodni govor, u komu sam iztaknuo i staroslovenštinu, a najviše za to da se ne bi zazrijelo nekim mogućim državam, koje su velikom žestinom proti istoj ustale. Do toga je došlo bilo, da je austro-ugarski poslanik Vatikanu alternativu postavio bio ili neka se opozove dozvola Crnoj Gori učinjena ili da će on iz Rima, tim da se prekida svaki odnošaj – Naravno da S. Otac opozvati dozvolu nije htio, nego se je u toliko nastojalo zadovoljiti Austriji i Njemačkoj,

koje su u tom složno radile, da je Papin Nuncij u Beču izdao okružnicu na biskupe austrijske zabranjujući staroslovenštinu u liturđiji. Za to su zaplinjeni bili slovenski listovi koji su prenilo bili nešto iz okružnice Strosmajerove o liturđiji slovenskoj.

Svečanost Papina Jubilea zbilja je izpala veličanstvena, i slijediti će još za dugo. Svi vladari i velmože suropejske, a među ovimi i Car ruski, diers Dimitri Tolstoi, i veliki Knjazovi Srđ i Pavao, četitali su mu.

Mislio sam već polaziti iz Rima, ali mi S. Otac reče, da ostanem barem do 15 ovoga i prisustvujem i drugim slavnijim svetkovinama, i onda će mi predati odgovor na Gospodarev autograf. Zadržaću se nekoliko i u nekojih gradovih gornje Italije zatim malo u Dalmaciji, osobito kod majke. Možda me i vremena nepogodna gdje zaustave, jer se bojim mora, koje mi je od Budve do Kotora vrlo naudilo bilo.

Poznato mi je da su neke starješine oko Skadra i Miridita upravili pismo amo na austrijskoga ambasatora Paora, pismo je otajno poslano, neznam mu sadržaja, ali je svakako političkoga smjera.

Molim Vašu Preuzvišenost da preduboke moje poklone predstavite Nj. V. Gospodaru i Presjanomu Dvoru sa čestitanjem Mladoga Lijeta, koga također Vašoj Preuzvišenosti sa ovom obitolom od srca čestitajući ostajem.

Rim: Collegion S. Antonio. Via Mečilana. Dne 7. Januara 1888.

Vaše Preuzvišenosti
Najodaniji
Šimun Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Upravitelju Ministarstva itd.
Cetinje

DACG, MPCP, f. 8, br. 341.

8

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 21. 06. 1888. godine

Br. 109

Vaša Preuzvišenosti!

Sa parobrodom prvoga četvrtka polazimo vrcem u Zagreb da uredimo posao tiskanja misala, a onda mislimo kuda na ljekarne vode, kao što sam se juče sa Nj. Visočanstvom sporazumjevaio, jer su mi od nekoliko vremena ruke i noge otek-le.

Mjesto moje ostavljam Rable Vočamentiču, davši mu obrazloženu pismenu naredbu, koju u prepisu dostavljam Vašoj Preuzvišenosti, i zabranjujući u smislu Konkordata svako svečano javno crkveno molenje za strane vladare, a imenice ono što se je običavalo 18. Avgusta za Cara austrijskoga ovđe činiti.

Već od 10 mjeseci Koče ostala je bez svećenika, jer bivši parok Rable obolio zbog starosti i bolesti neće se već onome povratiti. Ponudio mi se da bi došao Koče služiti neki Rable Geobasio Da Parma, koji jurve od 30 godina služi Grude kod Podgorice. On je, kažu mi, miroljubiv i privržen Crnoj Gori. U nadi da se Vaša Preuzvišenost neće protiviti, jer Kočani bez svećenika i gore bi podivljali, niti bih kakva drugoga imao da metnemo, ja sam mu pismeno javio, neka dobije odpust od Gruda i onda pređe u Koče, a međutim da ću ja Vladu izvijestiti.

Ako bi za vrijeme moje odsutnosti Nj. Visokopreosveštenstvo Mitropolit Mitrofan u Bar došao, naći će moju ruku otvorenu.

Sa čustvom dubokoga poštovanja bilježim se

Bar. dne 3. julia /21. junia/ 1888.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović

Njegovoi Preuzvišenosti

Gosp. Jovanu Pavloviću, uprav.Ministarstva Prosvjete i Crkv.
Posala, Cetinje.

DACG, MPCP, f. XXX, br. 114

9

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 04. 10. 1888. godine

Br. 263.

Vaša Preuzvišenosti!

Imadući veliku potrebu od svećenika, molim Vašu Preuzvišenost da mi dozvoli primiti iz Dalmacije rodoljubna i dosta učna popa Šimu Stjepančića, koji staroslovenski službu Božiju održaje, i zato je od svoga biskupa i progonjen.

Katolici u Podgorici sakupili su neku svoticu novaca da bi im se sagradila crkvice. Molim Vašu Preuzvišenost, da mi dade dozvolu da mogu uz kuću podgoričkoga župnika dati sagraditi crkvicu, budući se služba Božija u kuhinji održava.

Molim Vašu Preuzvišenost za platu jer sam se do krajnosti iztrošio.

Sa najvećim poštovanjem ostajem

Bar dne 4/22/ oktobra 1888.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti

Gosp. Jovanu Pavloviću

Uprav. Ministarstva Prosvjete itd. Cetinje

DACG, MPCP, f. XX, br. 245.

10

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 17. 10. 1888. godine

BRZOJAV

Br. 280.

Njegovoj Preuzvišenosti Ministru Pavloviću

Cetinje

Blizu dva mjeseca teško bolujem veliki oganj sve dane drži me prikovana u krevetu, bolest me je za dugo nesposobnim za svaku rađu učinila. Dok neozdravim ne mogu odgovoriti na pitanje vaše preuzvišenosti.

Milinović

11

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 23. 11. 1888. godine

Njegovoj Preuzvišenosti Gospodinu Jovanu Pavloviću, Cetinje
Min. Prosvjete

Br. 364.

Nazad nekoliko dana bila je kod mene Joka, šćer iz Fundine sa nekijem momkom Đokom Lulašcem iz Zatrebča, tužeći se kako je podgorički Sud progoni stoga što oće da se učini katolika i za katolika vjenča. Ja sam odgovorio, ako je maloljetna da je pod očevom oblastju, ako li je punoljetna, neka onda pođe su dva svjedoka svomu pravoslavnomu župniku, zatiem na sud podgorički i ukaže svoju naklonu. Nastavio sam kako joj ne treba pokatoličiti se, da se može i bez toga za katolikom vjenčati. U ovom smislu po istom pisao sam župniku u Zatrebče, o ovome sam pisao : i podgoričkomu Sudu izjavljujući moje začuđenje da progoni Joku za to što hoće da se za katolika vjenča. Meni nije od nikuda poznato bilo da su brodom pobjegli, niti znadem gdje su sada to će najbolje znati Gospodin Okr. Podgorički Kapetan.

Sa dubokim štovanjem

Milinović

DACG, MPCP, f. xx, br. 316.

12

**POPIS SVEŠTENIKA BARSKE NADBISKUPIJE 1888.
GODINE**

Imenik

Svećenika rimokatoličke Barske Probiskupije, god. 1888

1. O. Šimun Milinović Prabiskup sa Lovreća iz Dalmacije.
2. Fratar Metod Radić, sekretar Prabiskupov, iz Spljeta.
3. Pop Jozef Kolović, Barski župnik, iz Perasta, odsutan zbog bolesti.
4. Fratar Bonaventura Da Contrada, iz Italije, mjestožupnik u Baru.
5. Fratar Igicilo Bori, iz Italije, župnik u Livarim.
6. Fratar Logomio Dal Sasso, iz Italije, župnik u Podgorici.
7. Fratar Secondiano D'accone, iz Italije, župnik u Zatrebću.
8. Fratar Filip Nikić, iz Šušanja kod Bara, župnik u Šetanim.
9. Pop Mihavil Vukanović, iz Šušanja, župnik u S. Đorđu.
10. Pop Ivan Škreli, iz Skadra, župnik u S. Nikoli.
11. Pop Anton Miedija, iz Skadra, župnik u Salcim.
12. Pop Anđeo Seređi iz Skadra, župnik u Ulcinju.
13. Pop Petar Zameta, iz Kaštela kod Siljepa, župnik u Zubcim.

DACG, MPCP, f. xx, br. 284.

13

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 12. 03. 1889. godine

Br. 40.

Vaša Preuzvišenosti!

Prošle godine preko Vaše Preuzvišenosti dostavljeno je Nj. V. Gospodaru djelce o Konkordatu između Crne Gore i Svete Stolice, koje je sastavio Luidi Olivi, vrlo umni profesor na sveučilištu u Modeni. Nj. Visočanstvo spomenutomu djelo je Danilov orden IV stepena i meni naložilo da priobćivši ovo profesor i istodobno mu Rafelo neka svoj profesorski diplomski pošalje na Nj. P. Gospodina Ministra Božu Petrovića. On mu odgovara da će poslati na Vašu Preuzvišenost.

Ako bi dakle prispjela pisma rečenoga profesora na Vašu Preuzvišenost, molim da biste ista blagoizvolili dostaviti Nj.P. Ministru Presjedniku unutrašnjih posala.

Sa iskrenim poštovanjem,
Bar. dne 12.marta 1889.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti

G. Jovanu Pavloviću

Upra. Knj. Cr. Ministarstva Prosvjete, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 61.

14

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 12/24. 04. 1889. godine

Br.60.

Vaša Preuzvišenosti!

Gospodin Rumbolt mi je juče odgovorio da je preko mene poslaotu mu diplomu primio, a da će osobno zahvaliti Nj. Visočanstvu kada dotični krt primu.

Izvoljite priobćiti Nj. Visočanstvu, da je poznati mu Don Mikele Vuksanović parok u S-Đorđu prošlih dana vrlo pobožno umro. Tako mi sada dvije župe bez svećenika ostaju, u Koćam i u S. Đurđu. Za sada ovu sam isporučio Don Anđelu Serđu paruku u Ulcinju, koga kašnje mislim premjestiti u S. Đurđa, a onomu u Salcim narediti da služi i Ulcinj dok naš Bog dobrih svećenika providi.

Njegovo Visočanstvo naš dobri Gospodar, neimadući rimokatolici u Baru podobno za ukop grobište, još prije moga dolazka na molbu Molsinjur Kolovića darovao je u tu svrhu mjesto na slavicu S. Vida. Ovo obećanje i darovanje ponovilo je Nj. Visočanstvo i meni predprošle godine. Neka, dakle, blagoizvoli Vaša Preuzvišenost narediti ovdašnjoj mjestnoj vlasti da nam se spomenuto mjesto zabilježi.

Podgorička vlast, bez ikakve potrebe, oduzela je rimokatoličko grobište i prodala ga. Posljednjega vremena; rimokatolici i parok Podgorički, prenijeli su kroz to tužbu S.Vojvodi Iliji Plamencu, koji uvidjevši nerazložito oduzimanje grobiša, naredio je ondašnjem okružnome Kapetanu da se odma mora rimokatoličkom odpovratiti oduzeto im grobište. Mjesto ovoga nuđeno im je zemljište drugo, nu toliko odalečeno od

mjesta da im ga nije bilo moguće primiti. Molim stoga Vašu Preuzvišenost da uznastoji blagoizvoliti da se rečeno grobište opet podgoričkom rimokatoličkom povrati.

Pri našem rukopoloženju moramo svečanu priliku učiniti da ćemo crkvena dobra netaknuta uzdržati. Daklen me na to ne samo nutka obzir prema rimokatoličkom koliko savjest čista.

Mene poslednjih dana opet obrvala groznica, nu bude li pogodno vrijeme mislim svakako tamo za Đurđev-dan prispjeti.

Sa najiskrenijim štovanjem ostajem

Bar. dne 24/12/ aprila 1889.

Vaše Preuzvišenosti
Najodaniji
Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti

Gos. Jovanu Pavloviću

Upr. Knj.cr. Ministarstva Prosvjete i.t.d., Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 88.

15

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 05./17. 10. 1889. godine

Br. 171.

Vaša Preuzvišenosti!

Obznanjivam Vašu Preuzvišenost da sam u smislu .. Konkordata za tekuću školsku godinu 1889-90 za osnovne škole naimenovao sljedeće Vjeroučitelje.

U Baru: O Metoda Radića

U Ulcinju: Don Anđela Seređa, župnika onoga mjesta.

U Podgorici: O Ludovika dal Saso župnika.

Dao sam im naredbu neka redovito u dotičnim školama predavanja vjeronauka drže.

Da im se posao olakša i svaka nepogodnost odstrani molim Vašu Preuzvišenost da bi dotičnim školskim Ravnateljima narediti blagoizvoljela neka ovi časove za predavanje vjernika, u sporazumu sa dotičnim Vjeroučiteljem opredijele. Za vrijeme predavanja vjeronauka, treba da djeca katolika budu odlučena i sama. Stoga neka se Ravnateljstva za to postaraju da se Vjeroučiteljima slobodno mjesto opredijeli kako mogu slobodno vjeronauk u opredijeljene časove predavati.

Sa najdubljim štovanjem ostajem za vazda
Bar 17/5/ oktobra 1889.

Vaše Preuzvišenosti
Najodaniji
Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete, Cetinje
DACG, MPCP, XX, br. 194.

16

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Bar, 03./21. 10. 1889. godine
Br. 166.

Vaša Preuzvišenosti!

Neka Prent Lulašea rimokatolika, zakonita žena Gesa Nika iz Zatrebca, ima duže vremena pobjegla od svoga čovjeka i žive u Skadru raskalašeno; sada je kod vladina dragomana. I prije sam za isti posao dosađivao Vašoj Preuzvišenosti, koja mi je dne

31.decembra 1888. Br. 640 odgovoriti blagoizvoljela, da se je za shodne korake na Ministarstvo vanjskih poslova obratila. Gesa Nika izjavio je i više puta da ju opet dobrovoljno prima; stoga ja sam ju bio sebi dozvao, i obećala mi da polazi u Zatrebće k čovjeku, dočim nije već opet u Skadar. Molim Vašu Preuzvišenost da bi ste se opet kod Ministarstva spoljašnjika zauzeli, nebi li ovo kod turske skadarske vlade izhodilo povratak spomenute Lulašeje.

Drugo: neka Bora Alieja iz Gruda, zakonita žena nekoga Prentaša Zefa također iz Gruda, još g. 1882. bila je silom ugrabljena sa pazara u Podgorici od nekoga turčina Bauza Kurti iz Fundine. Ovi Bauza je poginuo, a Prentaš želi opet imati otetu mu ženu. Molim Vašu Preuzvišenost da bi ste se zauzeli kod Ministarstva unutrašnjih posala, neka bi se spomenuta Bora povratila svomu zakonitomu čovjeku Prentašu Zefi u Grude.

Sa najvećim poštovanjem bilježim se,
Bar dne 3/21/ oktobra 1889.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete itd.itd., Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 181.

17

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 26. 10. 1889. godine

Br. 180. Zvanično

Njegovoj Preuzvišenosti G. Jovanu Pavloviću Ministru Prosvjete,
Cetinje

Ovoga časa brzobjavlja mi gospodin Bering Engleski Ministar da je njegova supruga rimokatolika na umoru i želi kakva svećenika da joj podijeli duhovne pokriepce. Budući stvar neprijatna, a nahodeći se tu u Zatvoru, katolički svećenik Otac Egidij Barci, zamolite Njihovo Visočanstvo da mi dopusti poći do umiruće gospoje neka joj može svetotajstva podijeliti, tim bi se njezinoj savjesti i Gospodinu Ministru udovoljilo.

Milinović Prabskup

DACG, MPCP, XX. br. 254.

18

KNJAZ NIKOLA PETROVIĆ NJEŠOŠ - NADBISKUPU BARSKOM ŠIMUNU MILINOVIĆU

Cetinje, 19. 11. 1889.

Moj dragi Gospodine Milinoviću

Kako sam od nekoliko slab jednako, moglo bi biti da neću tako brzo doći u Bar, zbog toga Vi danas odgovaram na Vaše pismo, da Vas nebi duže zadržao u neizvjesnosti o momemu mišljenju u stvari Vaše odluke.

Dosta me je, kao što i sami napominjete, Vaša odluka neprijatno dirnula, jer me je ona sasvijem iznenadila. Kad kažem, da me je iznenadila onda sam rekao sa tijem, da nijesam do sad mogao ni zamisliti ikakvog ozbiljnog povoda, da se Vi možete riješiti na takvu odluku. I koliko mi je žao bilo, čitajući Vaše pismo, vidjeti Ve u onakvom raspoloženju koje Ve je navelo na onu odluku, ipak sam ostao umiren, jer viđu, da razlozi, s kojima mi objašnjavate Vašu odreku nijesu takve prirode, da se mogu održati pred malo hladnijim razmišljanjem.

Poznato mi je, da ste patili i da patite od barske groznice. No tome ima lijeka. Vi možete, kad god osjetite potrebu, poći u Vaše lijepo rodno mjesto, ili, đe Vi je milo, i za zdravlje povoljnije, pa oporavljen tijelom i duhom opet doći na Vašu dičnu prabiskupsku stolicu i muževno djelovati kao pastir dobri, koji jeste, za stado svoje. U to ime kad bi Vi sredstva oskudijevala, ne da bi žalio, no bi mi prijatno bilo pripomoći. Vi i s tijem, moj dobri Prabiskupe, Vaš prvi razlog odreci, koji ste naveli, nepostoji više.

Kao drugi razlog navodite to, što je Vašoj Prabiskupiji najsvečanije dozvoljena staroslovenska leturđija, pa ipak s namjerom se odlaže s dozvolom da se štampaju bogoslužne knjige, zbog čega se bojite da će se docnije tražiti i uzroci, da se ona nikako i ne uvede.

Mene se čini, da je Vaše strahovanje i prećerano i prerano, zbog čega još manje mogu se s Vama saglasiti, da ovi drugi razlog pravda Vašu odluku. Kod Sv. Stolice nije samo to jedno pitanje o staroslovenskoj liturđiji u crnogorskim r. Katoličkim crkvama, pa kod tolikih silnih poslova njenih, mi treba da smo upućeni na strpljenje, a što je najsvečanije obećano nemože biti da se jednom svečano i neostvari. Ja i nezamišljam da bi Sv. Otac dopuštio, da mi se učini i najmanja neprijatnost neispunjenjem ugovorenoga ili obećanog; on koji priznaje moje srce i ozbiljnu volju, da su moji r. katolički podanici tako isto zado-

voljni i sretni kao i pravoslavni. Tek kada bismo imali mučne i poduže poteze u ovome pitanju sa Sv. Stolicom, mogao bi se onaj Vaš razlog uzeti u obzir, a toga nije bilo do sada, a ja mislim, i neće biti.

Navodite još i neke uzgredne uzroke Vašoj odreci. Uzgredni uzroci su i važnosti uzgredne, manje. Mene je poznata Vaša lijepa misa, da za staroslovensku liturđiju priugotovite i sposobno sveštenstvo ustanovljenjem jednoga malog bogoslovskeg zavoda. Ako to nije bilo moguće postići u ovo kratko vrijeme Vaše službe, nestoji, da se to ni docnije neće moći postići. Pred prvom teškoćom ne treba zastati, ni duhom klonuti. A uspjeh, što mučnije postignut, zar nije trudoljublju priyatniji, po sebi mnogo značajniji?

Na protest arbanaškoga sveštenstva protiv staroslovenske službe nebiste se imali ni osvrnuti. Što može vrijediti takav protest kod iste Sv. Stolice, koja je sama najsvetanije obećanje u tome pogledu dala? Da li je austrijskoj vladi zazoran ugled Crne Gore i radi li ona da u Crnoj Gori ne propane staroslovenska služba, to je njen posa, a Vas, zadahnuta jednom rodoljubnom, uzvišenom mišlju, nemože i nesmije to nikako skloniti, da ispred onijeh težnja ustupite. Naprotiv zavidni su položaji, koji hoće borbu, borac borbom jača, i tek u konačnom neuspjehu pada, pa i onda slavno.

Napošljetku napominjete neku ličnu uvredu, koja je službeno o Vama od jedne osobe izrečena. Sve što je službeno do mene dolazi i ja Vas mogu uvjeriti, da niđe u nikakvom službenom aktu nijesam do sada opazio, što bi Vas vrijeđalo. A moje je mišljenje o Vama tako utvrđeno, da mi ga ničije protivno nebi moglo pokolebati. Za to ste i s te strane bili bez osnovnoga razloga uznemireni.

Prema svemu ovome, moj dragi Gospodine Milinoviću, ja mislim, da ćete Vi uvidjeti, da ste u Vašoj odluci prenalgili, pa da ćemo i unaprijed na lijepom postavljenom zadatku zajednički

raditi, dajući jugoslovenstvu primjer pravoga brastva i složnoga rada.

Cetinje, 19. novembra 1889.

Srdačno vam pozdravljajući i vazda blagonaklonjeni, Nikola

ABO NMCG, NI, 1889, br. 149.

19

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 05/17. 12 1889. godine

Br. 207.

Vaša Preuzvišenosti!

Nemajući nikakva svećenika na raspoloženje da ga pošaljem za Božićne Svetkovine na ispražnjenu župu sv. Đorđa na Bojani, usilovan sam bio zamoliti da dođe jedan iz Skadra da neostanu oni župljani Božićnih Blagdana bez duhovne pokriepa. Molim Vašu Preuzvišenost da bi o tomu izvijestili G. Vojvodu Simu Popovića Guvernera Nahije primorske.

Istodobno obznanjivam Vašu Preuzvišenost da nakon Božićnih Svetkovina prelazi O. Barci sa župe Livara na župu sv. Đorđa, ostajući prva prazna, nemajući nikakva svećenika koga bih mogao onamo poslati.

Sa najvećom častju ostajem,
Bar dne 17/5/ decembra.1889.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti

G. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih poslova, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 237.

20

**NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE**

Bar, 06/18. 02. 1889. godine

Br. 47.

Vaša Preuzvišenosti!

Cijenim potrebito izvijestiti Vašu Preuzvišenost o pravomu stvarnomu religioznomu stanju katoličke Barske Prabiskupije, iz čega ćete upoznati i moj položaj.

Sada Prabiskupija ima jedanaest župa: Bar, Zubci, Šestani, Livari, Ulcinj, Salci, s. Nikola, s. Đorđe, Zatrebće, Kuče, Podgorica. Osim toga četiri mjesta u kojima imade poviše katolika koje treba duhovno uzdržavati: Cetinje, Rijeka, Vir-Pazar i Danilovgrad. Prije sastajala je Prabiskupija od samo sedam župa: Bar, Zubci, Livari, Šestani, Brca i Špila. Ove tri potonje otrgnute su i dane kotorskoj. Za Livare i Šestane prije nijesu se prabiskupu starali već samo za duhovne potrebe, a za uzdržavanje samih pet župa sa dotičnim svećenicima primali su od Austrije i od raznih dobrotvornih društva katoličkih preko fr: 10,000. Kada se je spojila Barska sa Skadarskom Prabiskupijom, Prabiskupi Skadarski sljedili su primati surazmirno spomenute pripomoći, ali potom je Crna Gora osvojila katoličke župe, i izjavila da će im dati vlastitoga prabiskupa, sasvijem stvarno bijahu od skadarskih Prabiskupa zapuštene; prem su sve crkve i svi župnički stanovi oštećeni ili porušeni ostali poslednjega crnogorsko-turskoga rata.

Nehtijući mirski svećenici poništo služiti mučne, kršne i sasvim siromašne gorske župe, da neostanu podpuno zapuštene, odlučeno je u više crkvenih arbanaških sabora, da se predadu

talijanskim fratarim zvanim misionarim. Ovi se primiše toga posla i zasnovaše u Kaštratom Prefekturu odkolen su razašiljavali fratre misionare po gorskim župam. Među ove spadale su i župe: Zatrebće, Kuče, Podgorica, Livari i Šestani, koje sada spadaju na Barsku Prabiskupiju. Tako su došli fratri talianski na te župe. Oni su takođe imovali od Austrije i dobrotvornih društva pripomoći jer bez toga nije im bilo moguće obstajati u onim planinama i među najsiromašnijom čeljadi.

Nakon sklopljena konkordata između S. Stolice i Visoke Crnogorske Vlade, videći toliko Austrija koliko i sva dobrotvorna društva, da je Konkordatom obdužila se najsvečanije Visoka Vlada uz potpunu slobodu vjeroispovjesti uzdržavati jošter i svećenstvo i što je sa bogoslužjem spojeno, prestali su davati svaku pripomoć, kao što je Vašoj Preuzvišenosti na svoje vrijeme priobćeno bilo. Meni je pak napose zabranjeno bilo tražiti vanjske pripomoći. Stoga ja sam dosle mogao kako tako uzdržavati svećenstvo providajući mu dobrih Misa, i od fr. 300 što ih Nj. Visočanstvo blagotvorno O. Nikiću šalje, davao sam istomu fr. 200, a župniku Ulcinja fr. 100, jer ovi nema ništa. Osle uviđam da ih dovoljno neću moći niti misam providati, te su mi jurve svi izjavili da će ostaviti ovu prabiskupiju, jer da poznaju da ih nemože uzdržavati. A ja sam se osvjedočio sam da u obće stanovi i crkve, gdje ih ima, u najgoremu su stanju. U Podgorici bogoslužje obavlja se u kuhinji, a u Šestanima u podrumu. Katolici Podgorički davno skupili su bili Napoleona 50 da bi uz župnički stan štogod crkvice se sagradilo, budući jurve i zvonik podignut. Pitao sam dozvolu, i Nj. Visočanstvo dopuštalo je da se u Podgorici sagradi crkva ali da će zabilježiti mjesto gdje će se graditi. Videći da ni Nj. Visočanstvo niti Vaša Preuzvišenost o tomu već što spominju, dao sam bio naredbu da se kupi uz župnički stan malo zemljište da bi se mogla podignuti mala bogomoljica, jer nije bilo srestva da se crkva podigne. Podgorički Sud uz

sve jamčevine nije dopuštao da se prodade zemljište, a to su katolici razumjeli da je zabrana stoga, da ne bude katoličke bogomolje, tim više što nije nikakvo mjesto drugo za crkvu zabilježeno bilo.

Osim ovih materijalnih nevolja, koje bi se uz dobru volju barem nešto moglo popraviti, ali imade toliko drugih koje uz najbolju volju neće se moći uzporaviti, a to je nestašica svećenstva. Odma u početku upoznao sam ovu nevolju, te sam predlagao da bi trebalo malo Sjemenište, jer nejma pripravnih mladića da bi pošli u Rim, niti hoće da onamo iđu, a kada bi se onamo i uzgojili, nigda neće htjeti gorske župe služiti. Sada viđu da ni Sjemenište ne bi moglo naprešitim potrebam zadovoljiti, a evo zašto. Ja imam samo 10 svećenika, od ovih župnik u Podgorici od godina 78, oni u Zatrebču 76, oni u Kučam 65; ovi nijesu već za službu. Osim toga, oni u Šestanim zaduvljiv izjavio mi je da nemože već služiti, oni u Zubcim rukopoložen je pod uvjetom da će malo samo godina ovu Prabiskupiju služiti, oni u Ulcinju, u Salcim, u s. Nikoli pripadaju skadarskoj biskupiji te su već više puta onamo pozivani, isto zovu u Italiju ovoga u Baru. Do dvije, najviše tri godine, ova Prabiskupija neće imati već ni jednoga svećenika, a ja sam ih na sve strane dosle uzalud tražio, neće nikako da dojde. Kada bi daklen i otvorilo se Sjemenište, u najboljemu slučaju prije desetak godina ne bi ih moglo biti za službu, trebalo bi da uče pet šest godina gimnazija i četiri bogoslovije. A što ću onda ja kada nestane svećenika? Nemogu daklen odgovornost na se uzeti.

Međutim tri su godine prošle, a bez ikakve moje krivnje, nije se ništa ni tvarno ni religiozno za uzdržanje katoličkoga bogoslužja učinilo. Ja sam u nekoliko prigoda u Visoke Vlade, koje male pripomoći tražio, nu, ili nije bilo ništa odgovoreno ili nije bila prošnja uslišena, tim mi je zapriečeno da igda išto unaprijed od iste tražim.

Uz ovih i mnogih drugih uzroka Vaša Preuzvišenost lasno će upoznati da meni nije moguće već ostati Barskim Prabiskupom, jer sam osvjedočen da sadašnji nevoljni odnošaji Prabiskupije neće se moć uzporaviti.

Sa najvećom častju ostajem,
Bar 18/6/ februara 1890

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje

DACG, MPCP, XX, br. 21.

21

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 23. 11. 1888. godine

Br. 250.

Vaša Prereuzvišenosti!

Čast mi je obznaniti Vašu Preuzvišenost da Njegovo Visočanstvo Knjaz Gospodar na moju prošnju najblagohotnije dozvoljeti udostojalo se da smjedem primiti i nakon rukopoloženja u mojoj prabiskupiji upotrebiti djaka Antu Žarnića rodom iz Makarske iz Dalmacije, koji je redovito svršio Gimnaziju i Bogosloviju. Istodobno čast mi je izvjestiti Vašu Preuzvišenost da ću ovdje u Baru držati dužnu potvrdu ili Krizmu dne 22/10/ tekućega, dne 24 u Zubcim, zatim dne

28 u Livarim, a dne 30 u Šestanim. U ostalim parohijama ovu dužnost mislim obaviti ištom dojduce jeseni.

Sa najvećom častju i privrženosti

Bar dne 17/5/ Junia 1890

Vaše Preuzvišenosti

Najodaniji

Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti

G. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje

DACG, MPCP, XX, br. 82.

22

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – KNJAZU
NIKOLI PETROVIĆU NJEGOŠU

Bar, 12./30. 12. 1889. godine

Vaše Visočanstvo!

Slavni Gospodaru!

Najprije brzojavno pak onda pismeno udostojalo se je Vaše Visočanstvo najblagohotnije odgovoriti na moje pismo kojim sam najpokornije priobćio ostavku na Barsku Prabiskupiju.

Ja, moj Slavni Gospodaru, shvaćam vrlo dobro ovdašnji moj položaj, moje uzvišeno biskupsko zvanje, i sve dužnosti koje su tiem spojene i za koje moram jednom odgovoriti Bogu, narodu, historiji, i javnomu mišljenju, koje me je, iz časti naprama uzvišenoj Osobi Vašega Visočanstva, sa ushićenim saučešćem i uzbuđenim narodnim i rodoljubnim nadam, propratilo do naše junačke Crne Gore i do moje barske stolice. Isto tako ja podpuno uviđam, poznajem i svu zamašitost moje ostavke, kao i odgovornost koju uzimljem pred Bogom, mojom savjestju, pred Vašim

Visočanstvom, koje mi uvijek na osobit način blagonaklonitost izkaziva, pred cielim Slavljanstvom, i obćim javnim mnienjem. Osim toga, poznajući ja izvanredne vrline srca i uma Vašega Visočanstva, kao što imajući podpuno uvjerenje da je dragi Bog odabrao slavni Porodicu Vašega Visočanstva da bude jaki stožer i ljubka vitica koja će ujediti i sljubiti razciepkano Jugoslovenstvo, a da bi ja na sve to mogao, u tako ozbiljnom poslu, nepromišljeno ali lakoumno postupati.

Mogu daklen uvjeriti Vaše Visočanstvo da sam svečano na sve okolnosti i sve posljedice pomišljao, Bogu se vruće preporučio, i onda istom ostavku dao. Nije sada već u mojoj vlasti da ju opozovem, nego treba da čekam na odgovor Sv. Otca, koji će me možda za to i u Rim pozvati.

Sa najvećim poklonom i najvećim poštovanjem
Bar dne 12/30/ Decembra 1889.

Vašega Visočanstva
najodaniji
Milinović prabiskup

ABO NMCG, NI, 1889, br. 151.

23

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 03./15. 07. 1890. godine

Br. 273.

Vaša Preuzvišenosti!

Jučer sam primio pismo od S. Otca, preko duhovnoga mu tajnika Kardinala Rampole, kojim me obznanjiva da je jurve sve određeno i naređeno neka započne se tiskati staroslovenski misal glagoljskimi pismeni.

Istodobno dao mi je S.Otac preugodni nalog, da priobćim Njeg. Visočanstvu našem Slavnomu Knjazu Gospodaru najtopliju zahvalnost i najveću ugodnost na sva čustva poštovanja koja prama uzvišenoj Osobi Njegove Svetosti uzdrži i gaji.

Meni su i opet počele ruke i noge oticati, osobito ruka desna, a uz to nadolazi mi od nekoliko dana i mala ognjica, stoga imao bih potrebu poći do Rojića na ljekarske vode. Zato molim Vašu Preuzvišenost da biste mi dobili potrebnu dozvolu od Njegova Visočanstva i brzojavno mi ju priobćili, jer, u slučaju dozvole, ja bih prvim ali drugim parobrodom onamo pošao. Ako bih pošao, mjesto mene ostaje O. Bonaventura.

Čustvom najvećega poštovanja ostajem
Bar dne 15/3/ julija 1890.

Vaše Preuzvišenosti
Najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
G. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje
DACG, MPCP, XX, br. 99

24

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 01/13/ 09. 1890. godine

Br. 296

Vaša Preuzvišenosti!

Čast mi je obznaniti Vašu Preuzvišenost da mislim prosljediti dužno mi duhovno pastirsko pohodeње sljedećim redom. Dne 22/10/ tek. septembra polazim ovdolen preko Vira i Plavnice u

Podgoricu, na 23 u Zatrebće, na 24 u Koće, a na 25 povraćam se u Podgoricu, a zatim opet u Bar.

Sa čustvom dubokoga šovanja ostajem,
Bar dne 13/1/ septembra 1890.

Vaše Preuzvišenosti
najpokorniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 142.

25

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 06/18. 09. 1890. godine

Br. 299.

Vaša Preuzvišenosti!

Odnosno na štovano pismo od 30. Avgusta Br. 443, čast mi je obznaniti Vašu Preuzvišenost da sam odmah pisao u Rim neka bi se onamo postarali smjestiti u kakav zavod rimokatoličke mladiće; Đekovića, Dedovića i Đonovića iz Zatrebća da uzmognu biti svećenici za Crnu Goru. Nego dvoumim da će ih moći primiti, budući već odrastli i za zavode nepripravni.

Istodobno javljam Vašoj Preuzvišenosti da sam jurve iskao u Rimu da bude primljen u Koleđ Propagande Marko Astić iz Bara, koga sam držao u Dalmaciji u Spljetu do dvie godine trošeću preko fl. 300 godišno, da se spravi za spomenuti zavod Propagande. Pitao sam jošte za isti Koleđ da bude primljen Niko

Dobrec također ovdolen iz Bara, i uhvam se da će ova obadva biti primljena, budući mi ustmeno Kardinal Prabiskup obećao da će iz časti naprama Njegovu Visočanstvu Knjazu Gospodaru po dva mladića na troškove Propagande u svome Kovdju uzdržavati, ali da se uzmognu primati treba ih spraviti, o čemu sam ja jurve Njegovu Visočanstvu spominjao.

Sa čustvom osobitoga štovanja,

Bar 18/6/septembra 1890

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela
Cetinje

DACG, MPCP, XX, br. 152.

26

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 06/18. 09. 1890. godine

Br. 325.

Vaša Preuzvišenosti!

Kapetan Maraš iz Zatrebća poslao naročito čovjeka do mene neka bi se Vaša Preuzvišenost zauzela kod Njegova Visočanstva našega premilostivoga Gospodara, da bi se odličnomu ali siromašnomu mladiću Jozipu Ivanoviću dao veći i podpuniji nauk na Cetinju na državne troškove. Postignuvši veći nauk povratio bi se isti opet u Zatrebće gdje bi ne samo Marašu nego i sve

državne pismene poslove one okolice opreмати mogao. Prilažem ođe „školska Svjedočanstva“.

Sa najdubljim poklonom i častju ostajem,

Bar dne 6/25/ novembra 1890.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Negovoj Preuzvišenosti

Gos. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 245.

27

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 02/14/ 01. 1891. godine

Br. 6.

Vaša Preuzvišenosti!

Čast mi je obznaniti Vašu Preuzvišenost da skadarski prabiskup odazivlje svećenika popa Don Anđela Seređija njegovoj prabiskupiji pripadajućega i dosle parokuju Ulcinj služućega. Stoga je sam odredio mjeseca februara iz S. Đorđa premjestiti u Ulcinj za paroka O. Zđudija Borci-a, i istodobno priporučiti mu i parokiju S. Đorđa jer nesmijem svećenika koga bih mogao poslati da ga zamieni.

Isto tako zbog pomanjkanja svećenika naredio sam ostarjelom paroku O. Odoriku da Kastelceleže u Koćam da u zimsko doba služi parokiju Livare, a u ljetno doba parokiju Koće.

Čustvom najvećega poštovanja bilježim se,
Bar dne 14/2/ januara 1891.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.
DACG, MPCP, XX, br. 16.

28

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Bar, 09/23. 02. 1891. godine
Br. 25.

Vaša Preuzvišenosti!

Usljed bolesti župnik Parokije Livara O.Odorika da Kaštelceleže pošao je u Skadar da se lječi; njegov lječnik šalje mi svjedočbu, koju ovđe priloživši dostavljam Vašoj Preuzvišenosti, iz koje uviđam da će mučno već moći služiti gorsku parokiju.

Istodobno čast mi je obznaniti Vašu Preuzvišenost da sam sada zaustavio svaku promjenu na parokijam okolo Bojane, jer je usljed moje prošnje skadarski biskup dopušta Don Anđelu Seređu neka još za koje vrijeme sljedi služiti parokiju Ulcinj. Po

Uskrsu treba meni obići one parokije, i onda ću razrediti službu istih kako se moglo bolje pri nestašici svećenika.

Sa potpunom i osobitom častju nazivljam se

Bar dne 5/23/ februara 1891.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti

Gos. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 27.

29

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 04/16/ 04. 1891. godine

Br. 37. 123(2)

Vaše Preuzvišenosti!

Čast mi je obavijestiti Vašu Preuzvišenost kako na 24(12) tekućega mjeseca, bude li pogodno vrijeme, mislim poći u Ulcinj i okolišne mu parohije: Salce, S. Nikola i S. Đorđe da po mojoj dužnosti obavim Krizmu i obično duhovno pohođenje.

Sa osobitom i najvećom častju bilježim se

Bar dne 16/4/ april 1891.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti

Gos. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 123.

30

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 06/18. 04. 1891. godine

Br. 40.

Vaša Preuzvišenosti!

Već su tamu blizu dvije godine da je katolička parohija Livari bez potrebitoga svećenika. Da ne ostanu bez svake duhovne pokrijepe ondešnji katolici bio sam im prevremeno poslao paroka iz Koča P. Odorika koji se međutim teško bio razbolio i pošao u Skadar na lječenje, kao što sam u svoje vrijeme Vašoj Preuzvišenosti ljekarsku mu svjedočbu dostavio. On se je nešto oporavio, u Livare povratio, pak će opet na svoje mjesto u Koče.

Da uzmognem koga god u Livare poslati, pozvao sam iz Italije nekoga frataru P. Antonija iz Đenove rodnom, starca od preko 60 godina, koji je u ovim stranam vas svoj život proveo služeći po različitim parokijam, i pošao da posljednje godine mirno u svojoj otadžbini sprovede. Mene uvjeravaju da je dobar i vrlo mirne čudi. On se je odazvao mom pozivu.

Nego prije nego ga formalno pozovnem dakako da treba dozvola Nj. Visočanstva našega Premilostivoga Gospodara, koji sa ovim najpokornije ištem.

Moga tajnika O. Radića bio sam poslao za neko vrijeme u Pariz da se uvježba u Francuskomu jeziku, i on se je jučer povratio.

Sa najvećim štovanjem bilježim se,

Bar dne 18/6/ aprila. 1891.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 127.

31

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 02/14. 05. 1891. godine

Br. 46.

Vaša Preuzvišenosti!

U duhovnomu pohođenju koga sam prošlih dana ovršio u
Ulcinj u drugim oko Bojane katoličkim Parokijam, u obće ostao
sam zadovoljan. Najveća je nevolja glede vjeridba. Vjeridba je
u katoličkoj crkvi duhovni vez, koji pripravlja vjernike na
nerazlučivu bračnu svezu, stoga sam dao shodne naredbe kako
će se dosle vjeridbe u pravomu duhu krstjanskomu obavljati i sa
privoljenjem dotičnih vjernika.

Istodobno čast mi je izvijestiti Vašu Preuzvišenost da sam
odredio Parokom ovde u Baru moga tajnika O. Metoda Radića,
V. Bonaventuru da Kontrada, koji je dosle upravljao Barskim
Parokijam, šaljem u Podgoricu, odaklen će služiti katolike na
Cetinju, Rijeci, Vir-Pazaru i Danilovgradu, a budući sadašnji
Parok u Podgorici, S. Lodovika da Saša, prestar to će isti V.
Bonaventura pomagati mu i vjeronauk u školi predavati.

Također, čast mi je oznaniti Vašu Preuzvišenost da će ovih
dana sa mojim tajnikom poslati u jedan francuski Koledž u
Bordeauh dva mladića iz Crne Gore da budu za svećenički stališ
uzgojeni; jedan je od one dvojice iz Zatrebća koga mi je Vaša
Preuzvišenost, po nalogu Njegova Visočanstva našega pre-
milostivoga Knjaza Gospodara još 30. Augusta p.g. br. 443.
priporučila, a drugi je Đona Šanov ovdolen iz Bara. Oni drugi iz
Zatrebća manje je sposoban, te ću s vremenom, ako mu nađem
gdje mjesta, i snjime upraviti.

Osjećajima najvećega poštovanja bilježim se,
Bar dne 14/2/ maja 1891.
Njegovoj Preuzvišenosti Vaše Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću najodaniji
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela Milinović Prabiskup
DACG, MPCP, XXX, br. 166.

32

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Bar, 11/23. 05. 1891. godine
Br. 50.

Vaša Preuzvišenosti!

Naknadno momu posljednjemu izvješću od 14/2/maja, čast mi je priobćiti Vašoj Preuzvišenosti, da, osim ona dva mladića Lula Đekovića iz Zatrebca i Đione Šanova iz Bara, šaljem još i trećega, koji mi se kašnje prikazao, Rudolfa Visentija sa Cetinja, u francuski Koleđu Bordeaux, da se izuče i postanu svećenicim.

Sa dubokim štovanjem čast mi je nazvati se,
Bar dne 23/11/ maja. 1891.

Njegovoj Preuzvišenosti Vaše Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću najodaniji
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela Milinović Prabiskup
DACG, MPCP, XXX, br. 174.

33

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 12/31. 06. 1891. godine

Br. 59.

Vaša Preuzvišenosti!

Neka Kol Prenča iz Gornjih Šestana, prije nekoliko godina, po običaju mjesta, vjerio se sa nekom sirotnom ali poštenom devojkom Marom kćerju pokojnoga Đoke Markicina iz istoga sela, koju je pak bez uzroka ostavio i drugom se vjerio.

Kod katolika „Vjeridba“ je duhovni vez koji vjernike pripravlja do onoga bračnoga. I prem se vjeridba može uništiti, ipak koju bez uzroka uništiva, smrtno sagriešiva. Da se ne bi ovi duhovni vez lakoumno kršio, kao što to osobito u Šestanim, Livarim i Salcim biva, uveo se je od davnih vremena dobar običaj, koga su uvijek i crkvene vlasti odobravale, stranka koja bez opravdanoga uzroka od „vjeridbenoga ugovora“ odstupi, dugoj oštetu plati, više manje, ali preko fl. 150 neka ne prelazi. Ovom oštetom nastoji se ne samo zapriječivati uništenje „vjeridbenoga duhovnoga veza“ nego jošter i dotičnim devojkam koristiti. Obično vjerenici stoje više godina u Carigradu, i koga se povrati već je devojka ostarjela ili se okolnosti promijenile, po čemu ju ostavljaju. Tiem devojka gubi sreću, jer se misli da je zbog kakva hrđava uzroka ostavljena, a koga primi oštetu, može lašnje sreću steći.

Seocki zbor Gornjih Šestana, složno sa ondašnjim župnikom, osudio je da Kol Prenča plati Mari Markucinoj, koju je bez uzroka ostavio, fl.60, i ovu osudu ja sam potvrdio. Posle, došao je do mene Kol Prenča, ukazujući mi da je siromašan, sčega bio sam obećao pomoći platiti pomenutu globu. Kašnje on je ostupio od

svega, i izjavio pred župnikom V. Nikićom, da neće platiti ništa, i da mu se o tom negovori. Ako se propušti istomu, taj slučaj donio bi sa sobom razkalašenost i vrlo imorobnih posljedica, a moj bi ugled kod puka omalovažen bio.

Stoga najsvesrdnije molim Vašu Preuzvišenost da se zauzme kod Visoke Vlade Njegova Visočanstva, odnosno kod Visokoga Velikoga Suda, neka usiluje spomenutoga Kol Prenča da plati podpunu oštetu od fl. 60 Mari Markucinoj. Nebudući pak htio mene na ljepe poslušati, uzkraćivam mu u tu svrhu svaku obećanu pripomoć.

Dao sam naputke župnicim, osobito onim u Šestanim i Salcim kako će se osle u poslih „Vjerdidba“ vladati, koja moraju se sklapati u pravom kršćanskomu duhu i sa izričitim privoljenjem dotičnih vjernika.

Sa najvećom i osobitom častju bilježim se,
Bar dne 12/31/ junia 1891.

Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
Milinović Prabiskup

DACG, MPCP, XX, br. 228.

34

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 02/14. 07. 1891. godine

Br. 77.

Vaša Preuzvišenosti!

Neki Martin Điolea iz Zatrebca, najprije vjerio svoju sestru Dilu, bez njeznoga znanja, za nekoga Đek-Marku-Marcina iz Trapa u Otim, dobivši 1,200 pisara, na što nehtijuci ona privoljiti,

stvar se morala i na Podgoričkom Sudu rješavati. Nego Martin, kako mu priobćiva parok iz Koča, iz divlje zanešenosti za dobitkom, sljedi i opet svoju sestru uprav prodavati, vjerivši ju za Maćia-Preču iz Koča, zatim za nekoga iz Selca, onda za Geka-Nika iz Koča, napokon za Preča-Asa, također iz Koča, od svakoga primajući višu ili manju svotu novaca, čim je prouzrokovala velike osvete i mržnje koje će se svršiti sa obilnim krvarinom ako se na vrijeme nekazni spomenuti Martin.

Da se predusretnu krvarine i druge zle posljedice, molim Vašu Preuzvišenost da bi se zauzeti blagoizvoljela kod Podgoričkoga Suda, neka bi ovi zbog navedenih nedjela strogo kaznio rečenoga Martina Điolea, a tako bi se i naredbe što sam ih u pogled „Vjeridba“ dao bolje obluživale.

Sa čuством najvećega poštovanja bilježim se,

Bar dne 14/2/ Julia 1891.

Njegovoj Preuzvišenosti

Gos. Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 251.

Vaše Preuzvišenosti

najodaniji

Milinović Prabiskup

35

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 15/27. 07. 1891. godine

Br. 85.

Vaša Preuzvišenosti!

Meni se obična bolest povratila, otečenje rukah, nogah, a malo da ne i cijeloga života, tako sam davno mislio poći kudgod na lječenje, ali sam sveđer očekivao Njrgova Visočanstva

Gospodara. Nego vrijeme prolazi za liječenje u toplicam, za to, ako Vaša Preuzvišenost nejma ništa protivno, ja ću prvim parobrodom dne (21) dojučega poći u Rahić u Štajerskoj da se liječim, ostavljajući mjesto mene na upravi Prabiskupije moga tajnika V. Metoda Radića. Istodobno molim Vašu Preuzvišenost da biste me u svoje vrijeme ogovorili kod Gospodara, što sam zbog zdravstvenoga uzroka bio uslovan odalečiti se prije njegova sretnoga povratka.

Sa čustvom najvećega poštovanja ostajem,
Bar dne 27/15/ julija 1891.

Njegovoj Preuzvišenosti
Gos. Jovanu Pavloviću
Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje. Milinović Prabiskup
Vaše Preuzvišenosti
najodaniji
DACG, MPCP, XX, br. 261.

36

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
PAVLOVIĆU, MINISTRU PROSVJETE I CRKVENIH
DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Bar, 27. 01/07. 02. 1892. godine
Br. 9.

Vaše Preuzvišenosti!

Njegovo Visočanstvo naš Viteški Knjaz i najpremilostiviji Gospodar 26. pr. Decembra, blagoizvolio je podpisanomu najmilostivije izjaviti, da odobrava, i u naprijed uzdržan kod Njegovih vjernih podanika rimokatolika, prastari i na odstranjenje zlih posljedica uvedeni i postojeći običaj, po komu sbor dotične opštine ili sela kaznjiva slabom stranu koja bez uzroka odstupa od jurve sklopljenoga ugovora „Vjeridbe“ za nadajdući

bračni vez; spomenuta globa izručiva se strani ostaloj ugovoru vjernoj.

Istodobno Njegovo Visočanstvo udostojalo se je podpisanomu narediti, neka Putom Njegove Visoke Vlade, činim oduzeti globu od fl. 60 kojom je kaznio sbor seocki Šestana Kol Prenča što je bez uzroka od više godina vjernu sirotu Maru Markičinu ostavio.

Molim Vašu Preuzvišenost da bi ste se udostojali zauzeti, neka Visoko Ministarstvo Unutrašnjih Posala naredi Kapetanu Šestana Luci, da u smislu premilostive Naredbe Njegova Visočanstva i Gospodara oduzme spomenutu globu od Kol Prenča i predade ju Mari Markičinoj.

Čustvom najvećega poštovanja čast mi je nazvati se,
Bar dne 7/27/ januara 1892.

Njegovoj Preuzvišenosti

Gos.Jovanu Pavloviću

Ministru Prosvjete i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 354.

Vaše Preuzvišenosti

najodaniji

Milinović Prabiskup

37

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
SUNDEČIĆU

Bar, 03. 01. 1892. godine

Prečasni Gospodine i Prijatelju Joko!

Podavno primio sam tvoje pismo i kako sam znao spomenuo našem starini da bi obećano poslao nekako najkasnije o polovinu februara. Primio sam i brzojavno tvoje čestitanje za navu godinu, na čemu ti od srca zahvaljujem, pak zaposlen kao što sam da ne bi zaboravio, evo na vrijeme čestitam i ja tebi, i tvojoj

gospoju Beti i svim tvojim sretno Božićne Blagdane sa novom godinom.

Bio je kao što znadeš, ondje Njegovo Visočanstvo naš slavni Knjaz, vrlo dobro raspoložen, sa Knjaginjom i abitolom. Ovoga sam puta najviše sa Knjaginjom razgovarao: zbilja to je anđelsko čeljade. Dok sam se ja s njom na dugo razgovarao o svemu i svačemu, pristupi jednom Knjaz i u šali reče: „Znaj, biskupe, zla je“, a ja odvrati: „sto puta bolja od Vašega Visočanstva...“

Mislio sam, reče, da ćeš ti mene braniti, a ti braniš nju. Imao je i Knaz puno posala jer Dahije sa svih strana. Prekjučer čestita mi brzojavno mladi Nasljednik latinskim jezikom.

Ove godine amo nekoliko nevoljnika i nemože se više braniti od nevoljnika. Pozdravi puno čestitu gospoju Teru; pozdravi puno G. Metod i Don Petar po komu sam tvoje pozdravi primio. Sa osobitim poštovanjem ostajem za vazda,

Bar, dne 1892.

Gmaj.

G. Simun Milinović

ABO NMCG, fond Jovana Sundečića.

38

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU LJEPAVI, UPRAVITELJU MINISTARSTVA PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Rahić, 20. 07. 1892. godine

Veleučni Gospodine!

Sa dozvolom Njegova Visočanstva Gospodara pošao sam amo u Rahić na ljekarske vode, ali budući pošao prije nego sam naučio bio, nemadoh vremena da i Vašemu Gospostvu priobćim moj dolazak, što sa ovim naknadno činim, i istodobno obznan-

živam da sam za vrijeme moje odsutnosti ostavio na upravi prabiskupije moga tajnika V. Radića.

Putovao sam sa našim Ministrom Matanovićem, ali usljed eksplozije jedne parne cievi, u malo se nijesmo izgubili i bila je osobita milost Božja da smo se spasli. U času kada sam mislio da već brod poima tonuti, Bogu sam od srca uzdanuo i stao odriešen-je svima davati, pak sam opet na pose dao i onim žalostnim što su već i umrli usljed zadobijenih rana. Mogu reći da izmrcvarenje ovih jadnika veće je na me djelovalo nego očita pogibao koju smo svi pred očima gledali. Palo mi je bilo odmah na pamet da je sa istim parobrodom malo dana prije putovalo i Nj. V. Knjaginja. Sa G. Ministrom Matanovićem putovao sam ujedno sve do blizu Rahića. Ovđe u društvu biskupa Strosmajera zadržatiću se dvajestak dana, pak onda nekoliko dana u Dalmaciji.

Sa najvećim štovanjem čast mi je nazvati se,
Rahić -..... 20 julija 1892.

Veleučnomu

Gospodinu

Lj.Ljepavi

Upravitelju Prosvjetnih i Crkvenih Djela, Cetinje.

najodaniji

Milinović

Prabiskup

DACG, MPCP, XX, br. 13.

39

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, UPRAVITELJU MINISTARSTVA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 29. 08/10. 09. 1892. godine

Br. 235.

Veleučni Gospodine!

Kao što sam u svoje vrijeme priobćio Vašoj Vladi, još početkom mjeseca aprila, u klonio sam sa Parokije Koća

dotadašnjega Paroka V. Odorića iz Kastelceleza koga sada kod sebe pridržavam, niti su Koćani potla imali svećenika.

Sada mi se nuđa, O. Teodožije iz Parme, starac od 70 godina, koji je i prije za više godina u Koćam stanovao, da bi opet onde došao. Da oni puk neostane i na dalje bez duhovne pokrijepe, ako Visoka Vlada nejma ništa protivna, ja ću ga poslati kao Paroka u Koće.

Sa osobitim štovanjem ostajem,

Bar dne 10(29) Septembra 1892.

Vašega Gospostva
najodaniji
Milinović Prabiskup

Njegovu Gospostvu

Gosp. Jovanu Ljepavi

Upravitelju Ministarstva Prosvjete i Crkvenih Djela,
Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 22.

40

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, UPRAVITELJU MINISTARSTVA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 24. 01/ 05. 02. 1895. godine

Br. 53.

Velečasni Gospodine!

Čast mi je izvijestiti Vas da sam svećenika popa Don Antonija Mjedija dosadašnjega paroka u Salcim kod Ulcinja odпустиo, koji se odповраća u Skadarsku biskupiju kojoj i pripada, a mjesto njega da šaljem u Salce fratra talianca O. Alfonža da

Kazače, i uhvaćam da će svoje dužnosti savjestno izvršavati.

Sa osobitom častju ugodno mi je nazvati se,

Bar dne 5/24/ februara. 1895.

Vašega Gospodstva
najodaniji
Milinović Prabiskup

Velečasni Gospodin

Prof. J. Ljepava

Upravitelj Posala Ministarstva Prosvjete
i Crkvenih Djela, Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 17.

41

FILIP NIKIĆ, BIVŠI PAROH ŠESTANSKI - MINISTARSTVU
PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE
GORE

Bar, 25. 10. 1896. godine

Br. 12.

Knjaž. Crnog. Visokom Ministr. Prosvjete,

Cetinje.

I ako sam udostojen svake milosti od Njegovog Visočanstva Gospodara sve od onda od kako sam prvi put stupio pod Njegovim okriljem u našu domovinu Crnu Goru, ali nijesam imao prilike da lično izjavim Njegovom Visočanstvu Gospodaru kako želim biti njegov podanik sa mojim sinovcem; tim kasnije što sam mislio da sam pravi Njegovog Visočanstva podanik i bez pismene izjave sve od kako sam udostojen njegove milosti u plati i u Krstu Danilova reda, ali sam se u tome jako prevario po savjetu nekih mojih prijatelja.

Usljed toga najmilostivije molim to Visoko Knjaž. Ministar. da izvoli dokazati Njegovom Visokom Gospodaru da želim biti Crnog. podanik sa moim sinovcem Franom, kao što sam to želio

sve od onda od kad sam u zajednici sa Njegovim poslanicima u Miriditu stradao, što i u buduće želim kad bi onaka prilika došla.

Molim to Visoko Knjaž. Ministarstvo da me izvoli pismeno izvijestiti u najkraćem roku da li sam ovom kao svakom milošću od Njegovog Visočanstva Gospodara udostojen.

Bar. 25. Okt.1896.god.

Sa osobitim poštovanjem
Otac Filip Nikić
bivši paroh šestanski

DACG, MPCP, f. 12, br. 118.

42

FILIP NIKIĆ, BIVŠI PAROH ŠESTANSKI - MINISTARSTVU
PROSVJETE I CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE
GORE

Bar, 12. 11. 1896. godine

Br. 12.

Knj. Crnog. Ministru Prosvjete,
Cetinje.

Vaše pismo od 3. nov. pod broj 798 primio sam i u istome doznao što pišete da Vam je nejasna moja pismena tražba podanstva.

Razumije se kao stanovnik Šušanjski da sam bio podanik turski do kad je Njegovo Visočanstvo Gospodar okupirao Šušanj, a od tada Crnogorski drugo ničij i ako je moje rodno mjesto Šušanj pod Austrijom sad; te ja zbog toga nijesam tražio kao što priđe rekoh pismeno podanstvo, nego zbog nekih koi su o mene posuimali, pa da im očito kažem da sam srcem i dušom pravi podanik Njegovom Visočanstvu Gospodaru, što sam i zakletvom potvrdio još u Miriditu, da ću biti vjeran Knjazu Nikoli u svakom slučaju, kako je tamo i moj sinovac Frano i našoj domovini Crnoj Gori u onakim prilikama kao što sam i priđe.

Molim to Visoko Knjaž. Ministarstvo da izvoli ovo dostaviti Njegovom Visočanstvu Gospodaru , da ne bi o meni što posumnjao po prvoj molbi za podanstvo.

Bar. 12. nov. 1895.god.

S poštovanjem
Patro Filip Nikić
Bivši paroh šestanski

DACG, MPCP, f. 12, br. 125.

43

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
SUNDEČIĆU

Bar, 03. 01. 1896. godine

Prečasni Moj Prijatelju Joko!

Najprije svečano zahvaljujem na čestitanju, pak odvracam čestitajući i ja Vami punim srcem osobite ljubavi i štovanja sretno Božićne Blagdane i Novu Godinu.

Već je i mjesec dana da sam naredio Anti Skurtiu podkomandiru crnogorskom, koji radi za makinom o ulju, taman po željeznici i mejažu crnogorskam, da Vam pošalje najboljega ulja iz Spuža. Jučer je rekao momu momku, da bi to bio mu opremio, nego čeka da ulje malo bolje stane i onda de će poslati. Žao mi je da nije Vam prispjelo za Božićne poklone - Uzrok je što prošle godine nisam mogao nikud pomanjkanje svećenika, da zbog toga biti'm i ja usilovan odstupiti. Stari talijanski Misionari koje sam zatekao, već su pomrli ili zbog starosti povratili se u Valiri; nekoliko albanskih svećenika što je bilo, priznani su i znaju Albansku biskupiju. Ono četiri-pet što još ima, svi su mi izjavili da nemogu zbog jednoga ali drugoga uzroka dolje služiti. Od pet godina župa Koće i za Podgorice je prazna, a brzo će godina da je taka i druga, Zatrebće, gdje je preko hiljada katolika, prazna.

Tako će uz malo Šestani, Sikari, s. Đorđe i s. Nikola na Bojani i na Skadarskom Jezeru. Onde u Baru trebaju dva, jer su od svetkovina ovi Mise, pak kada nejma drugog svećenika, treba da ja kao pomoćnik služim župu, i to se često dogodi kada je parok bolestan ili kada je pošao na bolnika, da ja po ovi Mise govorim-Tuđini neće da dođu; a oni što se uzdaje u Rimu, neće nigda htjeti služiti u kršnim župam, pak stoga do malo ostati će svećenika kao što sam ja odmah u početku...., i nastojao da bi nekoliko domaći uzgojio za one krše, ali ne bi moguće.

Ništa nisam znao gdje Vašega posla sa Stosmajerom te me je puno iznenadilo i začudilo. Ja mu neću o tom ništa pričati, nego ako se gdje godim s njime raztanem govoriti ću mu štodod. U oktobru pošao sam bio vrcom na Sav.. da obojdem malo kojoj nejma nego 88 godina, i koji sam naša baš dobio i zdravo, đe sam odmah nakon deset dana povratio se. Pozdraviće mi baš od srca Vašu dobru gospoju moju dragu Betu. Uznam da će Niko brzo završiti ispitu, a Dušan mislim da je naprama Vami.

B. Meta pozdravlja Vas sa gospojom Betom. Ja pak grbi Vas otkazjem za vazda,

Bar, dne 3/1896.

Vaš odani
g. Šimun Milinović.

P. L. ovih dana, kao što možete razumjeti, puno sam svakovrsno zaposlen.

ABO NMCG, fond Jovana Sundečića

44

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, UPRAVITELJU MINISTARSTVA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 09/21. 03. 1896. godine

Br. 145.

Velečasni Gospodine!

Nemajući vlastitih raspoloživih svećenika, uslovan sam bio tražiti jih van. Stoga doći će, od mene poslan, za Blagdan Uskrsni na Cetinje, O. Serafin Ivalović, starješina franjevačkoga manastira u Kotoru, rodom iz Kaštela kod Spljeta, dobar rodoljub i prijatelj Crne Gore. Šaljem također u Zatrebač za Uskrsne Blagdane V. Roberta rodom iz Tirola, koji je o Božiću onamo bio, i nastojim nebi li onamo ostao. On će sa parobrodicom iz Skadra dne 26/14/ tek. preko Plavnice u Podgoricu, zatim u Zatrebač. Priporučujem obadva blagonaklonosti Visoke Vlade.

Čustvom osobita poštovanja bilježim se,

Bar, dne 21/9/ Marta 1896.

Vašega Gospostva
najodaniji

Milinović Prabiskup

Velečasni Gospodin

Gos. Prof. Jovan Ljepava

Upravitelj Prosvjete i Crkvenih Djela

Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 36.

45

**SVEŠTENIK FILIP NIKIĆ – MINISTARSTVU PROSVJETE I
CRKVENIH POSLOVA KNJAŽEVINE CRNE GORE**

Bar, 07. 07. 1897. godine

Knj. crnogorskog
Visokom Ministarstvu Prosvjete
Cetinje

Potpisani najponiznije umoljava To Visoko Ministarstvo, da bi udijelilo štipendiju mojemu sinovcu Franu Nikiću, koji kao siročić živi od ranog djetinjstva kod mene, a kao takav nije u stanju bez pomoći produžiti Cetinjsku Gimnaziju, pa i Bogoslovsko Učiteljsku školu. Da je isti svršio četvrti razred osn. Barske škole sa vrlo-dobrim uspjehom, uveriće se To Vis. Ministarstvo iz priloženog svjedočanstva.

Nadajući se, da će mi To Visoko Ministarstvo moju skromnu molbu ispuniti i prvom katoliku u državi Njegovo Visočanstvo štipendiju udijeliti.

Bar. 7. jula 1897.

Ostajem ponizni:
Filip Nikić
Rimokatolički Svećenik

DACG, MPCP, XX, br. 88.

46

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 22. 11/04. 12. 1897. godine

Br. 903.

Velečasni Gospodine!

Preugodno mi je izvijestiti Vaše Gospostvo da sam u potpunom redu primio ovogodišnju jesensku platu za me i za podređene mi svećenike, u iznosu od fl. a. vr: devet stotina devedeset i tri, i nov. trideset.

Sa osobitom častju preugodno mi je nazvati se,

Bar. 4/22/ decembr 1897.

Vašega Gospostva
najprivrženiji
Milinović Prabiskup

Velečasni Gospodin
Prof. Jovan Ljepava
Pomoćnik Ministarstva Prosvjete
Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 160.

47

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 28. 04/10. 05. 1899. godine

Br. 302.

Velečasni Gospodine!

Sa prečasnim pismom od 25 aprila br: 529, primio sam svotu od fl: četiri stotine /400/ na račun ne Gospojinske, kao što ste pogršno spomenuli, nego na račun istom Vasiljevske za pr. g. 1898.

Ja daklen moram jošter primiti: Vasiljevsku platu, odbivši od iste samo gore spomenuto četiri stotine florinta, onda podpunu Đurđevsku i Gospojinsku platu za p. g. 1898. i Vasiljevsku i Đurđevsku za t. g. 1899., svega daklen ja imaden još primiti pet običnih platnih rokova.

Vaše Gospostvo dobro će razumiti da ja, u položaju u komu se kao Prabiskup nahodim, imadem mnogih i velikih potreba, ne samo osobnih, nego i onih za uzdržavanje moje prabiskupije. Stoga ja najtoplije molim Vaše Gospostvo neka bi se kod dotičnih zauzelo da bi mi se preostala plata što je prije moguće izplatila.

Čustvom osobitoga poštovanja bilježim

Vašega Gospostva

najodaniji
Milinović
Prabiskup

Velečasni Gospodin

Prof. Jovan Ljepava

Pomoćnik Ministarstva Prosvjete

Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 123.

48

SVEŠTENIK METOD RADIĆ – MINISTARSTVU PROSVJETE I CRKVENIH POSLOVA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 13. 01. 1902. godine

Br. 6.

Knj. Crn.
Ministarstvu Prosvjete
Cetinje

Primio sam poštanskom uputnicom kruna hiljadu osam stotina devedest četiri i helera osamdeset Š № Kr.1894.80 hel.Ć kao sveštenečki prirez za 1901. godinu.

Odnosno plate Presvijetloga Nadbiskupa i drugih, umoljavate se, da ih pošiljete ovoj Upravi.

Presvijetli Nadbiskup čim se povrati, izvijestiće Knj.Cr. Ministarstvo Prosvjete i podčinjene svećenike, mogu li da uzimaju novaca od dotičnih Kapetana na račun svoje plate, a Knj. Crnog. Ministarst., treba li da im to dopusti.

Bar, 13. Januara 1902.

O. Metod Radić

Knj. Crnog. Ministarstvu Prosvjete
Cetinje.

DACG, MPCP, XX, br. 2.

49

SVEŠTENIK METOD RADIĆ – MINISTARSTVU PROSVJETE I CRKVENIH POSLOVA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 01. 02. 1902. godine

Br. 11.

Knj. Crnog.
Ministarstvo Prosvjete
Cetinje.

Javljate, da ste poslali kruna hiljadu tri stotine i pedeset i sedamdeset pet helera ŠKr. №. 1.350. 75 hel. Ć, kao svešteneički prirez za godinu 1901., a za parok; Ulcinja, Salča, Šnjerđa i Sv. Nikole.

Pošto Knj. Crnog. Ministarstvo Prosvjete u sprovodnom aktu, od 15. januara, br. 64., nije naznačilo – po koliko od te sume svakomu pojedinomu paroku pripada, to se Knj. Crnog. Ministarstvo Prosvjete za dotično naznačeno i umoljava.

Bar, 1. februara 1902.

O. Metod Radić

Knj. Crnog.
Ministarstvo Prosvjete
Cetinje.

DACG, MPCP, f. XX, br. 40.

50

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 05/18. 03. 1902. godine

Br. 203. 93(2)

Velečasni Gospodine!

Prečasnim Vašim pismom od 25. januara br: 125, primljeno je Kr. tri hiljade /3000/ na ime plate moje, O. Radića i pokojnoga V. Nikića. Pošto moram izravnati neki računa sa baštilicim pok. Nikića, molim Vas da bi ste mi blagoizvoljeli naznačiti koliku ste svotu poslali za pok. V. Nikića.

Također primili su svi sveštenici mojih Parokoiija njihovu birovinu pobranu od dotičnih Kapetana, osim Paroka u Koćam. Njegova birovinu ili nije od dotičnoga Kapetana još dostavljena Visokom Ministarstvu Prosvjete, ili je možda uračunana sa onom svotom poslanom za svećenika Zatrebačkoga. Molim Vas da bi ste mi po mogućnosti i to razjasnili, jer svećenik iz Koća pita dotičnu birovinu.

Čustvom osobitog poštovanja čast mi je nazvati se,

Bar, dne 18/5/ Marta 1902.

Vašega Gospostva
potpuno odani
Š. Milinović
Prabiskup

DACG, MPCP, f. XX, br. 93.

51

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Cetinje, 30. 06/14. 07. 1902. godine

Cetinje, 14/30/ julija 1902.

Velečasni Gospodine!

Nije mi bilo moguće govoriti sa Gospodinom Voj. Simom Popovićem Ministrom, stoga molim Vašu dobrotu da bi ste Vi govorili sa istim u smislu ođe uklopljene „Uspomene“, i izvjestiti se, nahodi li shodno Gosp. Ministar da se može ili ne priporučiti Gospodaru mladić Marko Šoć. Ako bi pristao i odobrio, onda ako ne bi mogao govoriti isti Vojvoda, molim da bi ste isti Vi to dobro djelo učinili. U svakom slučaju molim da bi ste me u svoje vrijeme su malo riječi izvjestili, je li se moglo ili ne Gospodaru priporučiti.

„Svjedočbu“ mladića Marka Šoća pridržati ću kod sebe, dok primim uspjeh priporučene stvari.

Sa najvećom častju,

Vaš odani
Milinović Prabiskup

DACG, MPCP, f. XX, br. 177.

52

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 18. 11/01. 12. 1902. godine

Br. 788.

Bar, dne 1/18/ decembra.1902.

Čast mi je obznaniti Vaše Gospostvo da sam jučer primio
Kruna hiljadu devet stotina šesdeset šest I helera 66 (K.
1966=66), kao ostatak od prošle godine 1901, a to za me, za
O.Radića, i za V. Nikića do dana njegove smrti.

Čustvom osobite časti I poštovanja bilježim se,

Vašega Gospostva
odani
Milinović Prabiskup

Velečasni Gospodin
Prof. Jovan Ljepava
Pomoćnik Ministarstva Prosvjete
Cetinje.

DACG, MPCP, f. XX, br. 362.

53

NADBISKUP BARSKI ŠIMUN MILINOVIĆ – JOVANU
LJEPAVI, POMOĆNIKU MINISTRA PROSVJETE I
CRKVENIH DJELA KNJAŽEVINE CRNE GORE

Bar, 29. 01/11. 02. 1903. godine

Br. 179.

Dne. 11/29/ februara.1903.

Velečasni Gospodine!

Čast mi je obznaniti Vaše Gospodstvo da sam jučer primio
Kruna 1000, na račun plate za god. 1902, na čemu Vam svesrdno
zahvaljivam bilježeći se,

Vaš odani
Milinović Prabiskup

DACG, MPCP, XX, br. 36.

54

DED ĐELOŠEVIĆ, KAPETAN ZATRIJEBAČKI –
CETINJSKOJ KONZISTORIJI

Zatrijebač, 29. 06. 1904.

Broj. 97.

Zatrijebač, 29. juna 1904. g.

Visokoprečasnoj Konsistoriji cetinjskoj

Cetinje

Današnjom poštom šaljem pripadajući prirez svještencički,
prvog polugoda, ove Kapetanije. U ovoj Kapetaniji sve su
Rimokatolici.

Umoljavate se poslati priznanicu.

Kon. Ded. Belošević

pisar;

Paun Milj. Vujošević

Spisak novaca prvog polugođa Kap. Zatrebače.

1. po 5 kr. Kom. 25. Čini kr. 125.

2. – 1. ————— 92. ————— 92.

3. –20. helj. ————200. ————— 40

4. -10. —————401. —————40=10 hel.

Kuna Dvije stotine devedeset sedam i hel. 10-

Kap. Ded. Belošević

pisar;

Paun Milj. Vujošević

Sveštenečki prirez za Rimokatolike.

DACG, MPCP, f. 23, br. 958.

55

PRIZNANICA SVEŠTENIKA METODA RADIĆA ZA UPLATU SVEŠTENIČKOG PRIREZA

Bar, 17. 08. 1904. godine

Br. 24.

Priznanica

Primio sam za Dom Nika Dobričića paroka Zubačkog od Primorskog Kapetana g. I. Vretanilića, Kruna: sto devedeset osam i pedeset hel. ŠKr. №.198. 50 helć u ime sveštenečkog prireza za prvo polugođe 1904. god.

Bar. 17. avgusta 1904.

O. Metod Radić
paroh

DACG, MPCP, f. 24, br. 1152.

56

SVEŠTENIK MARKO AŠTIĆ – MINISTARSTVU PROSV-
JETE I CRKVENIH POSLOVA KNJAŽEVINE CRNE GORE
Salč, 17. 11. 1909. godine

Salč, 17. nov.1909.
(Kapetan. Ulcinjska)

Knj. Ministarstvu Prosv. i Crk. Poslova

Cetinje.

S ovijem se dostavlja, da još nijesam primio za ovu školsku godinu, moju vjeroučiteljsku nagradu: stoga i molim to Knj. Ministarstvo, da naredi, da mi se izda plata, za sva tri mjeseca ujedno, t.j. za Septembar, Oktobar i Novembar, tek. godine.

D. Marko Oštić-paroh
Vjeroučitelj na Salčkoj školi.

DACG, MPCP, XX, b. 2887.

57

SPISAK RIMOKATOLIČKIH SVEŠTENIKA U KNJAŽEVI-
NI CRNOJ GORI

Nema datuma, 1909. godina

Br. 2263.

Spisak svih rimokatoličkih bogomolja i sveštenih lica u Knjaževini Crnoj Gori.

1. St. Bar ima Katedralu, posvećenu Bezgrešnom Začecu Bogorodice i tri crkvice: Sv. Vid, Sv. Laurentije i Sv. Petka.

Parok: O. Metod Radić.

2. Ulcinj, parohijalna crkva posvećena sv. Josifu i dvije crkvice: Pohodađa Bogorodice u selu Pistuli i Sv. Nikola u Zogoj.

Parok: O. Bonaventura a Kanterada.

3. Podgorica; pošto crkva nije dovršena, služba Božija obavlja se u kući.

Parok: O. Ontalije Kampanela.

4. Šestani; parohijalna crkva Sv. Anto i četiri crkvice: vposova u selu Bulgari, Sv. Lazar u Đurači, Sv. Josif u Dedam i Sv. Pavle u Lukići.

Parok: O. Luiđi Karola.

5. Zatrijebač: Parohijalna crkva Sv. Bogorodice i pet crkvice, u kojima se ne može obavljati služba Božija, a to su: I. u grabovištu zvanom Nikmaroši, sagrađenom 1893.god. II. u grabovištu zvanom vtijepo, sagrađ.1899. god. III. u grabovištu zvanom Mušku sagrađ. 1902.god., IV. u grabovištu zvanom Košpica, sagrađ.1903.god. i V. u grabovištu zvanom Delaj sagrađ.1907.god.

Parok: O. Leonardo Gajani.

6. Sv. Nikola: Parohijalna crkva posvećena istoimenom svecu.

Parok: O. Martin Tokić.

7. Livari: Parohijalna crkva Sv. Petke i crkvice Sv. Nikole, u selu Pinći.

8. Zubci: Parohijalna crkva Sv. Ivan Krst i dvije crkvice, jedna posvećena Sv. Nikoli, a druga manja Sv. Petka.

Parok: O. Rudolfo Vizentil.

9. Sv. Đorđe: Parohijalna crkva posvećena Obreteliju Sv. Križa i jedna crkvice u selu Peći Sv. Nikole.

Parok: O. Ivan di valvo.

10. Koća: Parohijalna crkvice Sv. Dimitrije.

11. Valč: Parohijalna crkva Sv. Petar i Pavle i crkvice u groblju posvećena istim apostolima.

Parok: Don Marko Oštić.

12. Cetinje: Parohijalna crkva nije dovršena, pa se služba Božija obavlja u kući.

Parok: Nikola Dobričić.

Parohijalnih crkava svega, 10.

Nedovršenih, _____ 2.

Crkvice, _____19.

Sveštenih lica, _____12.

O. Metod Radić

DACG, MPCP, f. 64, br. 2263.

* * *

Šimun Milinović

Nakon završetka Crnogorsko-turskog rata (1876–1878), crnogorska država je znatno proširena novom teritorijom. Na prostoru koji je nakon ovog rata pripao Crnoj Gori, živjelo je desetak hiljada nepravoslavnog stanovništva. Od tog broja oko 5.000 stanovnika katoličke vjeroispovijesti živjelo je uglavnom na prostoru između Morače, Skadarskog jezera i Primorja. Njihova vrhovna vjerska institucija bila je Barska nadbiskupija, koja je od 1867. godine, bila u sastavu Skadarske nadbiskupije. Sjedište Skadarsko-barske nadbiskupije nalazilo se u Skadru.

Odlukama Berlinskog kongresa (1878), Crnoj Gori je u novim granicama, zvanično priznat status nezavisne države. Odlukama kongresa bile su definisane i obaveze prema novom stanovništvu. Zahtijevalo se da svi crnogorski podanici dobiju ravnopravan tretman, nezavisno od njihove vjerske pripadnosti. Imajući u vidu značaj Barske nadbiskupije kao vrhovne duhovne institucije crnogorskih katolika, crnogorski knjaz je nastojao da njeno sjedište bude u Crnoj Gori. To je značilo obnoviti samostalnost nadbiskupije sa sjedištem u Baru. Za povratak njenog ranijeg statusa knjaz Nikola se obratio đakovačkom biskupu Štrosmajeru. Štrosmajer je, shodno zahtjevu crnogorskog knjza, intervenisao kod Svete Stolice da se Barska nabiskupija odvoji od Skadarske, postane samostalna vjerska institucija i pod njenu jurisdikciju stave svi crnogorski katolici. Pregovori između Vatikana i Crne Gore završeni su zaključivanjem ugovora – konkordata 1886. godine. Ovim ugovorom regulisan je status Barske nadbiskupije i položaj katolika u Crnoj Gori.

Za prvog nadbiskupa obnovljene Barske nadbiskupije imenovan je Šimun Milinović. Dužnost barskog nabiskupa obavljao je od 1886. godine do svoje smrti 1910. godine.

Šimun Milinović rođen je u Lovreću 1835. godine. Školovao se u Omišu, Makarskoj, Zaostrugu. U Sinju završava gimnaziju. Nakon završene prve godine Bogoslovske škole u Šibeniku, zaređio se 1857. godine. Obavljao je dužnost pomoćnika učitelja u gimnaziji u Sinju. Potom odlazi u Beč gdje završava filozofski fakultet. Nakon završenih studija vraća se u Sinj i postaje sinjski paroh. Uz posredovanje J. J. Štrosmajera postavljen je 1886. godine za nadbiskupa Barske nadbiskupije. Janura 1887. godine položio je zakletvu pred knjazom Nikolom na Rijeci Crnojevića.

O životu Barske nadbiskupije nakon njenog obnavljanja i njenom dvadesetpetogodišnjem djelovanju u nezavisnoj državi Crnoj Gori, odnosno periodu u kojem je na čelu ove vjerske institucije bio barski nadbiskup Šimun Milinović, nema historiografskih radova. Bavljenje ovim pririodom Barske nadbiskupije uglavnom se svodilo na problem zaključivanja konkordata. Noliko radova o ovoj vjerskoj instituciji odnosi se na vrijeme kada je na čelu Barske nabiskupije bio dr Nikola Dobrečić (1912-1955).

S namjerom da ukažemo na važna dešavanja iz vremena obnavljanja Barske nadbiskupije, na njen položaj i djelovanje u nezavisnoj crnogorskoj državi, priredili smo za objavljivanje 57 dokumenta. Priređene arhivalije obuhvataju vrijeme od ustoličenja barskog nadbiskupa Milinovića 1886. do njegove smrti 1910. godine. Ovi izvori čine dio prepiske barskog nadbiskupa i drugih katoličkih sveštenika sa crnogorskim ministri-ma prosvjete i crkvenih djela, kao i dio Milinovićeve prepiske sa knjazom Nikolom. Dokumenta priređena za štampu nalaze se u Državnom arhivu Crne Gore na Cetinju i Arhivsko-bibliotečkom odjeljenju Državnog muzeja. Pripadaju fondu „Ministarstvo prosvjete i crkvenih poslova“ i fondu „Nikola I“.

Problemom uvođenja bogoslužjenja na staroslovenskom jeziku u katoličkim crkvama u Crnoj Gori, nabiskup Milinović se bavio od samog početka vršenja dužnosti barskog nadbiskupa. O njegovim nastojanjima da riješi ovo pitanje svjedoči izvještaj od 7. novembra 1887. godine u kome izvještava crnogorskog ministra prosvjete i crkvenih poslova da je od Sv. Stolice dobio svečanu dozvolu za upotrebu staroslovenskog jezika u crnogorskim katoličkim crkvama. Ovoj dozvoli posebno se protivio austrougarski poslanik u Vatikanu. Austrougarski protest bio je uslovljen prekidanjem diplomatskih veza između Beča i Vatikana. Kako izvještava Milinović, dozvolu datu katoličkom sveštenstvu u Crnoj Gori, Sveta Stolica nije htjela opozvati, ali je austrougarskim vlastima bilo udovoljeno time što je bečkim biskupima bilo zabranjeno održavanje liturgije na staroslovenskom.

Na Milinovićev odnos prema crnogorskoj državi ukazuje nekoliko njegovih pisama upućenih nadležnom ministarstvu na Cetinje. Obavještavajući nadležne da polazi u Zagreb radi dogovora o štampanju Misala glagoljicom, navodi da je posebno skrenuo pažnju svešteniku Vočamentiču, koji ga mijenja u odsustvu, na zabranu održavanja svečanog crkvenog moljenja za strane vladare. Do obnavljanja Barske nadbiskupije, bilo je ustanovljeno da se svake godine 18. avgusta u katoličkim crkvama održava svečano moljenje za austrougarskog cara. U dugom pismu Milinović traži od crnogorske vlade da izda dozvolu za angažovanje jednog sveštenika u Koče, i navodi da se radi o svešteniku koji je „poznat kao miroljubiv čovjek i odan Crnoj Gori“.

Milinovićeva pisma posebno ukazuju na probleme sveštenečkog kadra, na potrebu popravke i izgradnje novih crkava i parohijskih domova, određivanja mjesta za katoličko groblje u Podgorici i Baru. U jednom obraćanju crnogorskim vlastima, Milinović moli da zvanično Cetinje posreduje kod podgoričkog kapetana da se dozvoli izgradnja manje crkve uz

kuću podgoričkog župnika. Jer, kako kaže Milinović, „ja sam se osvjedočio sam da uopće stanovi i crkve, gdje ih ima, u najgorem su stanju. U Podgorici bogoslužjenje obavlja se u kuhinji, a u Šestanima u podrumu“.

Prema zvaničnom popisu, Barska nadbiskupija je 1888. godine, pored nadbiskupa i sekretara nadbiskupije imala 11 župnika i to u mjestima: Bar, Livari, Podgorica, Zatrijebač, Šestani, S. Đorđe, S. Nikola, Salci, Ulcinj i Zubci. Osim dvojice župnika u Šestanima i S. Đorđu, koji su bili iz Šušanja i barskog župnika iz Perasta, trojica su bili iz Skadra, četvorica Italijani i jedan Splićanin. Već sljedeće godine Milinović nagovještava ministru prosvjete i crkvenih poslova da bi trebalo obezbijediti duhovno „opsluženje“ katolika koji žive u Cetinju, Rijeci, Virpazaru i Danilovgradu.

Odnos između Barske nadbiskupije i crnogorske države, najlikovitije opisuje prepiska vođena između nadbiskupa Milinovića i knjaza Nikole povodom Milinovićevog podnošenja ostavke (februar 1890) na dužnost barskog nadbiskupa. Odugovlačenje, kako se barem činilo Milinoviću, sa izdavanjem dozvole za štampanje Misala glagoljicom, opredijelilo je Milinovića da podnese zahtjev Svetoj Stolici da ga razriješi dužnosti barskog nadbiskupa. U pismu kojim o svom činu obavještava crnogorskog knjaza, Milinović iznosi sve nedaće sa kojima se susrijeće kao barski nadbiskup. Nedostatak svešteničkog kadra, kako smatra Milinović, prijetio je da u naredne dvije godine Barska nadbiskupija ostane bez sveštenika. „Ja imam samo 10 sveštenika“ pisao je knjazu Milinović, „od kojih župnik u Podgorici ima 78 godina, oni u Zatrijepču 76, oni u Kućima 65, ovi nijesu već za službe“. Pri takvoj situaciji i njegov prijedlog da se podigne malo sjemenište smatra zakašnjelim. Na njegove zahtjeve da se novčano pripomogne katoličko sveštenstvo vlada nije odgovarala.

Na ovo Milinovićevo pismo uslijedio je knjažev odgovor. U očljivo prijateljskom obraćanju, knjaz je Milinovićev čin

ostavke ocijenio kao ishitren. Smatrao je da se u toku samo tri godine njegove službe na čelu Barske nadbiskupije nije moglo sve potrebno završiti. Njegovo zalaganje za štampanje Misala glagoljicom smatra rodoljubivim činom. Zato ga poziva da nastavljajući svoju dužnost zajednički rade na prevazilaženju problema „dajući jugoslovenstvu primjer pravog bratstva i složnoga rada“.

Umjesto odgovora na podnesenu ostavku na mjesto barskog nadbiskupa, kao se vidi iz pisma koje je Milinović uputio nadležnom ministrastvu, stiglo je obavještenje Svete Stolice da se odobrava štampanje staroslovenskog Misala glagoljskim pismom.

Iz priređenih pisma saznajemo i o odnosu katoličkog sveštenstva prema činu vjeridbe, rastavi supružnika i obavezi izdržavanja djece. Naplata novčane kazne od onih koji su raskinuli vjeridbu ili napustili supružnika kod koga su ostala djeca bila je prema odredbama Konkordata obavezna. O prinudnom izvršenju ove obaveze svjedoče i pisma nadbiskupa kojima traži od vlasti da intervenišu kod sudskih organa da se donese takva presuda i okrivljeni primora da isplati nadoknadu.

Među priređenim arhivalijama nalaze se i potvrde o primljenim novčanim nadoknadama koje je vlast isplaćivala katoličkom sveštenstvu, zahtjevi za školovanje djece rimokatoličke vjeroispovijesti u školi na Cetinju, molbe za dodjeljivanje stipendija.

Posljednji priređeni dokument iz 1909. godine u kojem je dat spisak rimokatoličkih bogomolja i sveštenih lica u Knjaževini Crnoj Gori ukazuje da je nekadašnje stanje bilo znatno izmijenjeno.

U Baru je postojala Katedrala i tri crkve, u Ulcinju - parohijalna crkva i dvije manje crkve, u Podgorici se privodila kraju izgradnja crkve, Zatrijebač je imao parohijalnu crkvu i pet crkava. U Sv. Nikoli postojala je parohijalna crkva, Livari su imali jednu parohijalnu crkvu i crkvu u selu Pinići, u Zubcima je bila

parohijalna crkva i dvije manje crkve, Sv. Đorđe je imao parohijalnu crkvu i crkvu u selu Peći, u Koće je bila parohijalna crkva, Valč je imao parohijalnu crkvu i crkvu na goblju. Na Cetinju se gradila parohijalna crkva.

Zbirni izvještaj je glasio: Parohijalnih crkava 10, Nedovršenih 2, Crkvica 19

Jadranka Selhanović